

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ เพราะการศึกษาทำให้ประชากรมีคุณภาพเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาชาติ รัฐได้เล็งเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาของไทย โดยกำหนดความมุ่งหมายไว้ใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ คือ การเปลี่ยนแปลงแนวคิดจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการพัฒนามนุษยชาติ หรือ การพัฒนาคน ให้เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับทุกคน และทุก ๆ ส่วนของสังคมต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา โดยเน้นสิทธิ โอกาส และความเสมอภาค จากความมุ่งหมายและหลักการดังกล่าว ได้กำหนดแนวการจัดการศึกษาในหมวดที่ 4 (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542) ให้มีการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยยึดผู้เรียนเป็นหลัก เน้นกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดชีวิต และสร้างคุณภาพของสาระการเรียนรู้ ทั้งภูมิปัญญาสากล ภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น

/ แหล่งเรียนรู้ที่สำคัญแหล่งหนึ่งต่อการสร้างเสริมทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต คือ ห้องสมุด โดยเฉพาะห้องสมุดในสถาบันการศึกษา ในปัจจุบันจำเป็นต้องปฏิรูปให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นโลกแห่งข่าวสารที่ไร้พรมแดน และทำหน้าที่ให้บริการข้อมูลหรือพัฒนาให้คนในชุมชนได้ปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้เกิดเป็นสังคมแห่งความรู้ (Knowledge-bares society) ดังนั้น ลักษณะของห้องสมุดจึงต้องเปลี่ยนจากเดิมที่เป็นเพียงแหล่งเก็บหนังสือ สื่อสิ่งพิมพ์ ให้เป็นห้องสมุดที่ต้องนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการบริหารทรัพยากรและในการให้บริการ ตลอดจนมีกลยุทธ์ที่ดึงดูดให้ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจและเข้าใช้ห้องสมุดมากขึ้น / ลักษณะของห้องสมุดเช่นนี้เป็นมิติใหม่ของห้องสมุดที่นายกรัฐมนตรีนพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2544 : 10) ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับห้องสมุดไว้ว่า "...ขุมมันสมองของเด็กอยู่ที่ห้องสมุด ซึ่งรัฐบาลพร้อมสนับสนุนงบประมาณแก่อาจารย์ที่จะสร้างห้องสมุดที่มีชีวิต เกิดแล้วโต ไม่ใช่ห้องสมุดเกิดแล้วตาย โดยซื้อหนังสือเข้าไปเก็บแล้วไม่มีความเข้าไปอ่าน... อยากเห็นเด็กไทยรักการอ่านโดยพัฒนาห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดที่มีชีวิต ซึ่งนอกจากจะมีหนังสือแล้วจะต้องมีเครื่องมืออุปกรณ์ เทคโนโลยีต่าง ๆ รวมทั้งห้องสมุดจะต้องเปิดให้ประชาชนได้เข้ามาใช้บริการตลอดเวลา..."

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้เห็นความสำคัญต่อการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องเสมอมา นับตั้งแต่สภาพห้องสมุดที่ให้บริการเฉพาะหนังสือและสื่อสิ่งพิมพ์ จนถึงปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็น "ศูนย์วิทยบริการ" ได้เพิ่มบทบาทหน้าที่ให้บริการสื่อทรัพยากรสารสนเทศประเภทสื่อโสตทัศน และสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพิ่มขึ้น หรือให้เป็นแหล่งสืบค้นที่ทันต่อเหตุการณ์ของโลก แต่การเพิ่มบทบาทหน้าที่ดังกล่าวไม่ได้เกิดจากการศึกษาวิเคราะห์โดยสำรวจสภาพปัญหาการดำเนินงานตลอดจน

ความต้องการของผู้ใช้บริการ แต่เป็นการบริหารจัดการของบรรณรักษ์และเจ้าหน้าที่ของศูนย์วิทยบริการ เพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น ยังต้องการเปิดโอกาสให้ “ทุก ๆ ส่วนของสังคมมีส่วนร่วมรับผิดชอบ” ตามแนวการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบัน

นอกจากนี้ ศูนย์วิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ยังขาดการจัดกิจกรรมที่เป็นลักษณะสำคัญของห้องสมุดมีชีวิต คือ ขาดกระบวนการชักจูงให้ผู้ใช้บริการได้เข้ามาใช้มากขึ้น มีความสุขในการรับบริการและอยู่ในศูนย์วิทยบริการได้นาน กล่าวคือ ยังไม่มีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนภายนอกเข้ามาใช้บริการ ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ยังมีรูปแบบไม่หลากหลาย มีเพียงการจัดนิทรรศการ และแนะนำหนังสือใหม่เท่านั้น ด้านบรรยากาศในศูนย์วิทยบริการก็ยังเป็นบรรยากาศแบบห้องสมุดที่มีเพียงชั้นวางหนังสือและที่นั่งอ่านหนังสือ ไม่มีมุมสบายคลาคลายเครียดสำหรับผู้ใช้บริการที่ต้องการผ่อนคลายในบางครั้ง ซึ่งจะช่วยให้ใช้เวลาอยู่ในห้องสมุดได้นานขึ้น อีกทั้งยังขาดการพัฒนาบุคลิกภาพของเจ้าหน้าที่ให้มีจิตบริการและสร้างความประทับใจแก่ผู้ใช้บริการ

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ประกอบกับความจำเป็นที่ต้องพัฒนาศูนย์วิทยบริการให้เป็นแหล่งบริการสารสนเทศที่มีคุณภาพตามมาตรฐานของระบบการประกันคุณภาพระดับอุดมศึกษา ดังนั้น คณะวิจัยจึงได้จัดทำโครงการวิจัยห้องสมุดมีชีวิต : กรณีศึกษาศูนย์วิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ขึ้น โดยใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วม เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศูนย์วิทยบริการให้เป็นห้องสมุดมีชีวิตตามความต้องการของผู้ใช้บริการอย่างแท้จริง

คำถามการวิจัย

ศูนย์วิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จะพัฒนาให้เป็นห้องสมุดมีชีวิตได้ในรูปแบบใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อหารูปแบบของห้องสมุดมีชีวิต ของศูนย์วิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของผู้ใช้บริการศูนย์วิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
2. เพื่อศึกษาความต้องการของผู้ใช้บริการเกี่ยวกับลักษณะของห้องสมุดมีชีวิตที่พึงประสงค์
3. เพื่อพัฒนาศูนย์วิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ให้เป็นห้องสมุดมีชีวิตตามความต้องการของผู้ใช้บริการ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้แนวทางในการบริหารจัดการศูนย์วิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต
2. ศูนย์วิทยบริการได้พัฒนาเป็นห้องสมุดที่มีชีวิต ตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการ

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาตั้งแต่เดือนมกราคม 2547 - พฤศจิกายน 2547
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษา เป็นผู้ที่ปฏิบัติงานและศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ในระหว่างภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 ภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547
3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งเป็นตัวแทนชุมชน เป็นตัวแทนจากชุมชนในตำบลเขารูปช้าง และตำบลเกาะถ้ำ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

อาจารย์ หมายถึง อาจารย์ประจำและอาจารย์ตามสัญญาจ้างที่สอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
เจ้าหน้าที่ หมายถึง ข้าราชการพลเรือน ลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราว ที่ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาทั้งภาคปกติ ภาคศ.บป. และนักศึกษาปริญญาโท ที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา